

Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) atliko Architektūros įstatymo bei Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų ir Klaipėdos rajono savivaldybių priimtų teisės aktų, reglamentuojančių architektūrinių konkursų organizavimą, antikorupcinį vertinimą. Nustatyta, kad dabartinis teisinis reguliavimas neužtikrina skaidrumo ir sudaro prielaidas neskaidriems sprendimams. Galiojančio Architektūros įstatymo nuostatos yra per daug abstrakčios, savivaldybėms suteikiama per didelė jų interpretavimo laisvė, o įstatyme nenumatytos savivaldybių įtvirtintos išimtys leidžia išvengti konkursų net ir svarbiausiose miesto teritorijose.

STT nustatė, kad kai kurios Įstatymo nuostatos yra pernelyg abstrakčios ir suteikia galimybę savivaldybėms jas skirtingai interpretuoti ar taikyti. Į šias problemas dėmesys jau buvo atkreiptas ir anksčiau – Vilniaus miesto savivaldybės teisės aktų antikorupciniai vertinimai buvo atlikti 2021 ir 2023 m., tačiau jų taikymo spragos egzistuoja ir tebėra aktualios.

Savivaldybių patvirtintuose teisės aktuose įtvirtintos įvairios Architektūros įstatyme nenumatytos išimtys, kurios leidžia išvengti privalomų architektūrinių konkursų organizavimo net ir itin reikšmingose teritorijose – senamiesčiuose, istoriniuose miesto centruose ar kultūros paveldo objektų aplinkoje. Be to, kai kurios savivaldybės prievolę rengti konkursą taiko tik biudžetiniams projektams arba nustato papildomus parametrus (aukštį, plotą, paskirtį), kurie leidžia jų išvengti. Pavyzdžiui, sumažinus projekto rodiklius, konkursas tampa neprivalomas.

Antikorupcinis vertinimas nustatė kitą spragą – Architektūros įstatymas nedetalizuoja nuostatų dėl statinių meno kūrinių finansavimo. Nors numatyta, kad ne mažiau kaip 1 proc. statinio sąmatinės vertės turi būti skiriama meno kūriniams sukurti ar įsigyti, nėra aiškiai apibrėžta, kas laikytina statinio meno kūriniu ir kokia tvarka tokie kūriniai turėtų būti įgyjami. Tai kelia riziką dėl neracionalaus ir neskaidraus valstybės biudžeto lėšų panaudojimo.

„Matome, kad šiuo metu architektūrinių konkursų teisinis reguliavimas neužtikrina skaidrumo. Įstatymo nuostatų abstraktumas ir savivaldybių nustatytos papildomos išimtys sukuria prielaidas neskaidriems sprendimams bei konkursų vengimui. Todėl būtina nedelsiant tikslinti teisės aktus ir įtvirtinti aiškias, taisykles, kurios užtikrintų tiek visuomenės, tiek valstybės interesų apsaugą“, – sako STT direktoriaus pavaduotojas Elanas Jablonskas.

STT siūlo Aplinkos ministerijai inicijuoti Architektūros įstatymo pakeitimus, kurie pašalintų galimybes nuostatas interpretuoti skirtingai, nustatytų aiškų jų įgyvendinimo priežiūros mechanizmą ir detalizuotų statinių meno kūrinių sampratą bei įsigijimo tvarką.

Savivaldybėms rekomenduojama atsisakyti įstatyme nenumatytų išimčių ir užtikrinti, kad architektūriniai konkursai būtų organizuojami visais privalomais atvejais.

STT pabrėžia, kad tik aiškus ir nuoseklus teisinis reguliavimas gali užtikrinti architektūrinių konkursų skaidrumą ir sumažinti korupcijos rizikas.

Su antikorupcinio vertinimo išvada galite susipažinti [čia](#).

